

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМАТИКИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В статті розкрито особливості управління оборотними активами на підприємстві. Визначена головна мета та завдання управління оборотними активами підприємства. В роботі увага приділена управлінню оборотними активами загалом та детально розглянуто рекомендації щодо управління такими елементами оборотних активів як: дебіторська заборгованість, торгівельні і виробничі запаси, грошові кошти. Наведено покрокову інструкцію, що сприятиме забезпеченню успішного управління оборотними активами, дозволить підприємству на належному рівні утримувати платоспроможність та рентабельність, а також підвищить загальний фінансовий стан підприємства. У статті наведено та надано характеристику методів щодо управління оборотними активами, зокрема: методу коефіцієнтів, нормування, методу АВС оптимізації. Визначено переваги, які вдасться досягти підприємству в разі забезпечення ефективного управління власними оборотними активами.

Ключові слова: оборотні активи; активи; управління; запаси; дебіторська заборгованість; фінансовий портфель; операційна діяльність.

Шматковская Татьяна, Демедюк Людмила, Ворона Ольга

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПРОБЛЕМАТИКИ УПРАВЛЕНИЯ ОБОРОТНЫМИ АКТИВАМИ НА ПРЕДПРИЯТИИ

В данной статье раскрыты особенности управления оборотными активами на предприятии. Определена главная цель и задачи управления оборотными активами на предприятия. В работе внимание уделено управлению оборотными активами в целом и подробно расписано рекомендации по управлению такими элементами оборотных активов как: дебиторская задолженность, торговые и производственные запасы, денежные средства. В данной

работе приведена пошаговая инструкция, которая поможет проводить управление оборотными активами успешно, позволит предприятию на должном уровне содержать платежеспособность и рентабельность и повысит общее финансовое состояние предприятия. В данной статье приведены методы по управлению оборотными активами такие как: метод коэффициентов, нормирования, метод ABC оптимизация. Приведены преимущества, которые получит предприятие при эффективном управлении своими оборотными активами.

Ключевые слова: оборотные активы; активы; управление; запасы; дебиторская задолженность; финансовый портфель; операционная деятельность.

Shmatkovska Tetjana, Demedyuk Ludmila, Vorona Olga

SOME ASPECTS OF PROBLEMS OF MANAGEMENT OF CURRENT ASSETS AT THE ENTERPRISE

This article features disclosed management of turnaround assets in the enterprise. The basic purpose and objectives of management of turnaround assets in the enterprise. In this paper, attention is paid to management of current assets in general and details the recommendations for management of those elements of current assets as trade receivables, trade and inventories, cash. This paper shows the step by step instruction to help control spending current assets successfully, will allow the company to keep proper cocks solvency and profitability and improve the overall financial condition of the company. This article describes methods for managing current assets such as coefficient method, normalization, ABC method optimization. These benefits will enterprise with effective management of its current assets.

Keywords: current assets, asset management, inventory, accounts receivable, financial portfolio, operating activities.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. На діяльність підприємства впливають багато чинників. З одного боку це зовнішні чинники, а з другого боку це внутрішні чинники. На зовнішні чинники підприємство не може впливати і змінювати, проте внутрішніми

чинниками підприємство може керувати і коригувати їх для своєї вигоди. Одним з таких внутрішніх чинників є оборотні активи на підприємстві. Правильне управління активами дозволить підприємству збільшити їх ефективність, вартість та дозволить підприємству отримати вищі прибутки.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженнями проблеми методики управління оборотними активами займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені як: Ф. Ф. Бутинець, В. В. Биковський, О. С. Бондаренко, Н. В. Чабанова, М. А. Болюх та інші.

Разом з тим, існує ряд недоліків в питанні управління оборотними активами, серед них є проблема в наявності, точніше у відсутності чітко визначеної методики, якою можуть слідувати підприємства для прийняття своїх управлінських рішень з питань оборотних активів, і тому як результат кожне підприємство змушене розробляти власну методику вирішення цієї проблеми самостійно.

Цілі статті. Основною метою даної публікації є розкриття теоретичних положень щодо управління на підприємстві оборотними активами; узагальнення чинників, що здійснюють вплив на ефективність використання оборотних активів; формування шляхів і способів поетапного управління оборотними активами підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з найважливішим елементом для успішного функціонування підприємства є оборотні активи. Виходячи з їх розміру залежить ефективність підприємства загалом. Саме оборотні активи є індикатором роботи усього підприємства. Саме на них покладено фінансування планових витрат, нормальне функціонування виробництва та реалізації продукції. Наявність активів понад норм веде до їх неефективного функціонування відволікання в запаси, не використання в подальшій операційній діяльності. При умові, якщо оборотних активів недостатньо, це призводить до невиконання підприємством свої зобов'язань в повному обсязі.

На обсяг оборотних активів можуть впливати багато чинників, серед них: господарська діяльність підприємства, обсяг виробництва продукції, протяжність виробничого циклу, наявність різного асортименту продукції, умови співпраці з постачальниками та покупцями, порядок розрахунків з дебіторами та кредиторами тощо.

На сьогодні, головною прерогативою для будь-якого підприємства є максимізація прибутку і зниження витрат на ведення бізнесу. Для досягнення цієї мети необхідно розробити чітку, ефективну та правильну політику щодо управління активами підприємства, а особливо увагу приділити управлінню оборотними активами. Ефективність і доцільність управлінських рішень відіб'ється на ефективності функціонування підприємства загалом, а саме: на ліквідності підприємства, його платоспроможності і як наслідок на фінансовій стійкості підприємства.

Перш за все розберемося, що собою представляють оборотні активи. Український економіст М.А. Болух у своїй праці «Управління фінансами держави» дає таке визначення оборотним активам як: «оборотні активи підприємства, що займається виробництвом, являють собою групу активів з терміном використання до одного року, які приймають участь в операційній діяльності, та у зв'язку зі своєю ліквідністю повинні надавати можливість плати підприємству по своїм зобов'язанням» [1, с. 65].

У будь-який момент діяльності підприємства оборотні активи перебувають у різному виді: починаючи з сировини, матеріалів, палива, виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції та закінчуючи дебіторською заборгованістю, та грошовими коштами. Основне призначення оборотних активів стоїть у забезпеченні на підприємстві безперебійного процесу виробництва та процесу обороту активів, саме тому питання управління цим видом активів є актуальним для будь-якого підприємства.

Для ефективнішого управління над усіма оборотними активами вітчизняний вчений О. С. Бондаренко запропонував поділити усі оборотні активи на підрозділи такі як:

Оборотними активами:

1. Дебіторська заборгованість;
2. Запасами;
3. Грошові кошти та поточні фінанси [2, с. 53].

Проте, не зважаючи на такий поділ, для управління усіма оборотних активів можна запропонувати шаблон-схему за якою наводиться поетапний контроль над оборотними активами. Ця схема представлена 9 кроками (етапами) слідує, яких можна досягти бажаних результатів. Більш-детально кожен етап охарактеризовано в табл. 1.

Шаблон-схема для забезпечення ефективного управління оборотними активами (узагальнено на основі джерел: [4; 5])

Етап	Назва етапу	Суть етапу
1	2	3
1.	Аналіз розміру оборотних активів за попередній період	Необхідно визначити наступні показники: - прорахувати наявний розмір оборотних активів та розрахувати динаміку оборотних активів за минулий і поточний періоди; - розглянути динаміку оборотних активів за окремими розділами, такими як: дебіторська заборгованість, виробничі запаси, грошові кошти тощо.; - проаналізувати наявний рівень рентабельності даних активів, та чинники, що впливають на цей показник; - проаналізувати джерела що формують оборотні активи на підприємстві та їх склад.
2.	Вибір оптимального вибору щодо формування обсягу активів	Наявно три основних підступи, з яких підприємство вибирає для себе найприйнятніший. Це може бути консервативний підхід, помірний або агресивний підхід (пояснення до кожного з підходів наявне далі по тексту)
3.	Забезпечення ефективної роботи оборотних активів	Даний етап охоплює: - вибір системи заходів, які б допомогли б скоротити операційний цикл, не знижуючи тим самим виробничі потужності та обсяг реалізованих товарів; - розрахунок норми обороту активів та визначення їх оптимального розміру; - розрахунок доцільного розміру активів на наступний період.
4.	Вибір адекватної пропорції між постійними та змінними активами	У цьому етапі необхідно визначити сезонну потребу в оборотних активах (для підприємств, діяльність яких залежить від сезонних змін). Сезонна потреба визначається к різниця між найбільшою та найменшою потребою в активах протягом року, або операційного циклу.
5.	Забезпечення належного рівня ліквідності	Одна з пріоритетних цілей при прийнятті управлінських рішень щодо оборотних активів є питання забезпечення відповідного рівня платоспроможності підприємства по поточним зобов'язанням.
6.	Забезпечення рентабельності оборотних активів	Суть даного етапу у тому, що вивільнені з обороту кошти повинні бути вкладені знову, щоб в майбутньому вони принесли прибуток. Тобто, необхідність ефективно використовувати тимчасово вивільненні оборотні активи для складання портфелю тимчасових інвестицій.
7.	Мінімізація витрат у ході виробничого процесу	Управлінські рішення, одо управління оборотними активами повинні бути спрямовані на зменшення втрат підприємства від інфляційних змін, зміни кон'юнктури ринку тощо.

1	2	3
8.	Фактори фінансування окремих видів оборотних активів	Визначення складу оборотних активів, для яких фінансування повинно проводитися регулярно, у зазначені строки і у зазначеній кількості.
9.	Забезпечення джерел фінансування оборотних активів	Визначення найоптимальнішого шляху, за яким буде проводитися фінансування оборотних активів підприємства.

Детальніша характеристика підходів, щодо принципу формування оборотних активів:

Консервативний – даний підхід характерний для підприємств, чиє забезпечення оборотними активами гарантує йому нормальне функціонування, у такому випадку на підприємстві формуються додаткові резерви матеріалів і сировини для непередбачених умов. За таких умов підприємство буде спокійно функціонувати навіть в непередбачених умовах, проте, незважаючи на переваги підходу, активи використовуються не доцільно, що зменшує їх оборотність та рівень рентабельності.

Помірний підхід – згідно цього підходу наявні на підприємстві оборотні активи здатні повністю покрити поточну потребу в активах та формування оптимального страхового резерву у випадку збою нормального функціонування підприємства. Тобто, даний підхід забезпечує доцільне співвідношення між ризиком та ефективністю використання оборотних активів підприємством.

Агресивний підхід характеризується мінімізацією страхового розміру резерву оборотних активів. У ході нормальної роботи на підприємстві він дає найкращі результати по рентабельності та по ефективності використанні оборотних активів, проте навіть легкі збої в операційній діяльності підприємства можуть кардинально знизити рівень виробництва і реалізації продукції, що призведе до великих фінансових втрат.

Кожен з елементів, які входять до складу оборотних активів мають свої окремі цілі та характер їх використання. Тому, на підприємствах, які використовують великий об'єм оборотних активів доцільно розробити систему управління ними по їх видах, що

полегшити саму задачу управління та контролю. Зазвичай оборотні активи на підприємстві діляться на: запаси торгівельно-матеріальних цінностей, дебіторську заборгованість та грошові кошти [3].

При ефективному управлінні запасами на підприємстві можна досягти зниження операційного циклу, знизити поточні витрати на зберігання оборотних активів і в свою чергу вивільнити частину оборотних активів з господарського обороту, що дозволить реінвестувати або перерозподілити їх в інші сфери.

Якщо звернути увагу на питання по управлінню дебіторською заборгованістю, то підприємство може досягнути успіхів у зменшенні необхідності в активах. Не адекватний розмір дебіторської заборгованості є недоцільним перерозподілом капіталу підприємства, високий рівень якої може стати причиною зниження рівня ліквідності або зниження об'ємів виробництва.

Для пришвидшення обороту дебіторської заборгованості доцільно проводити програму по наданню знижок за оплату товару готівкою, або зразу після його придбання. Проте така програма має право на життя лише у тих компаніях у яких є міцні умови та контакти з покупцями, тобто лише з постійними клієнтами, у яких компанія може бути цілком впевнена щодо термінів та суми.

Існує метод пришвидшення повернення дебіторської заборгованості як факторинг – реалізація дебіторської заборгованості іншій особі. Проте, цей метод не є традиційним і не популярний у вітчизняній економіці. Причинами цьому є високий ризик такої операції, велика маржа за факторингові послуги [6] .

Говорячи про управління грошовими котами і про способи залучення їх в оборот підприємства, то в національній методології це питання найменш розроблено і потребує удосконалення. Проте, в розвинених країнах існує правило резервування, або вкладання тимчасово вивільнених коштів у легкореалізовані цінні папери. Попри усі переваги такого методу, на жаль він не доступний для вітчизняних виробників через брак надійних цінних паперів в країні та недовіра до фінансового ринку.

При управлінні оборотними активами варто звернути увагу на вибір методу їх фінансування. Одним з найбільш поширеним методом фінансування оборотних активів слугує кредиторська заборгованість, такий метод дозволяє підприємству розширювати свою діяльність не

залучаючи власні кошти і сприяє активації ефекту фінансового важелю, що в свою чергу підвищує рентабельність показників власного капіталу. Наступним способом залучення фінансування для оборотних активів можуть слугувати банківські кредити, проте їх залучення може негативно відобразитися на збільшенні витрат підприємства на обслуговування таких кредитів [7, с. 101].

Основним критерієм за яким будується політика по управлінню фінансування оборотних активів є вибір оптимально співвідношення між рівнем ризику втрати фінансової стійкості підприємством та рівнем ефективності діяльності підприємства щодо використання власного капіталу і можливістю підприємства в повному обсязі відповідати по своїм зобов'язанням.

Так, при умові що короткострокові фінансові зобов'язання на підприємстві будуть незмінними, а розмір оборотних активів, які оплачуються за рахунок власного капітал та довгострокових позик буде збільшуватися то це в майбутньому призведе до зростання та зміцнення фінансової стійкості підприємства. Також це спричинить зріст середньої вартості капіталу в загальному.

І навпаки при умові що при незмінному фінансуванні власним капіталом та довгостроковими позиками оборотних активів, сума короткострокових зобов'язань підприємства буде зростати, то це призведе до зниженню середньої вартості капіталу і за рахунок цього буде знижуватися фінансова стійкість підприємства та її платоспроможність.

У вітчизняній і закордонній практиці при управлінні оборотними активами використовують різні методи такі як: метод АВС, метод нормування, оптимізації та метод коефіцієнтів.

Так перший метод, метод АВС, передбачає розподіл факторів що впливають на витрати на продукцію, витрат на реалізацію або інших проблем за питомою вагою. І підприємство таким чином розглядає який з факторів варто знизити, для зниження проблеми на які варто зосередити увагу.

Метод нормування полягає у розгляді лише тих оборотних активів, які підлягають нормуванню, за цим методом підприємство може розрахувати необхідний розмір оборотних активів.

Метод коефіцієнтів розглядає показники тривалості обертання оборотних активів, співвідношення тривалості планового періоду до

коефіцієнта обертання, розрахунок коефіцієнту обертання оборотних коштів, відношення обсягу продажу продукції до середньорічної суми оборотних активів, рентабельність оборотних коштів тощо. Це в свою чергу призведе до покращення процесу виробництва та реалізації продукції.

Забезпечення якісного та ефективного управлінського процесу щодо оборотних активів підприємства сформує комплекс переваг у підвищенні результативності його функціонування у перспективі. По-перше, це сприятиме безперебійному функціонуванню підприємства, зниженню ризиків щодо затримки операційної діяльності. По-друге, буде оптимізовано розмір оборотних активів, що в свою чергу призведе до зниження витрат на забезпечення (формування) умов щодо їх фінансування та зберігання. По-третє, це спричинить збільшення оборотності обігових коштів, а тому – сприятиме зростанню результативності функціонування даного господарюючого суб'єкта. Та по-четверте, буде досягнуто кінцевого результату діяльності підприємства – оптимізації рівня його прибутковості за однакової ліквідності.

Висновки. В підсумку необхідно зазначити, що управління оборотними активами на підприємстві становить один з головних та важливих компонентів формування вдалої управлінської системи в цілому. Окрім того, від якості управління оборотними активами буде залежати платоспроможність господарюючого суб'єкта, рівень його рентабельності, формування можливостей щодо роботи у непередбачуваних ситуаціях, масштабність та рівень виробництва і кінцевої реалізації продукції. За умови забезпечення вдалого управління оборотними активами на підприємстві вдасться досягти деякого вивільнення активів, які можна застосувати для забезпечення зростання прибутковості його функціонування, пришвидшення обіговості оборотних коштів, забезпечення безперебійної виробничої діяльності та максимізації прибутковості, що беззаперечно є першочерговою місією для кожного суб'єкта господарювання.

Література

1. Болух М. А. Збірник задач з курсу "Економічний аналіз": навч. посіб. / М. А. Болух, - К. : КНЕУ, 2002. – 232 с.
2. Бондаренко О. С. Управління поточними активами:

теоретичні основи та практичне застосування [Текст] / О. С. Бондаренко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2005. - №3 (66). – С .51–56.

3. Кірдіна О. Г Управління оборотними активами підприємств / О. Г. Кірдіна // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – №43. – С. 133–137.

4. Управління оборотними активами [Електронний ресурс] // Управління капіталом підприємства: конспект лекцій – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/643/5/>.

5. Чебанова Н. В. Бухгалтерський фінансовий облік: посібник [Текст] / Н. В. Чебанова, Ю. А. Василенко – К. : Видавничий центр “Академія”, 2002. – 672 с.

6. Ефективне управління оборотними активами як механізм фінансового оздоровлення підприємства [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/NPM/Economics/10_10_zabara.doc.htm.

7. Гуткевич С. О. Управління економічними ресурсами підприємства / С. О. Гуткевич, О. І. Шаманська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - № 7. - С. 99 – 105.

1. Bolyukh M. A. Zbirnyk zadach z kursu "Ekonomichnyy analiz": navch. posib. / M. A. Bolyukh,. - K. : KNEU, 2002. – 232 s.

2. Bondarenko O. S. Upravlinnya potochnymy aktyvamy: teoretychni osnovy ta praktychne zastosuvannya [Tekst] / O. S. Bondarenko // Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. – 2005. - #3 (66). – S .51–56.

3. Kirdina O. H Upravlinnya oborotnymy aktyvamy pidpryyemstv / O. H. Kirdina // Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti. – 2013. – #43. – S. 133–137.

4. Upravlinnya oborotnymy aktyvamy [Elektronnyy resurs] // Upravlinnya kapitalom pidpryyemstva: konspekt lektsiy – Rezhym dostupu do resursu: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/643/5/>.

5. Chebanova N. V. Bukhhalters'kyy finansovyy oblik: posibnyk [Tekst] / N. V. Chebanova, Yu. A. Vasilenko – K. : Vydavnychyy tsentr “Akademiya”, 2002. – 672 s.

6. Efektyvne upravlinnya oborotnymy aktyvamy yak mekhanizm finansovoho ozdorovlennya pidpryyemstva [Elektronnyy resurs] – Rezhym

dostupu

do

resursu:

http://www.rusnauka.com/NPM/Economics/10_10_zabara.doc.htm.

7. Hutkevych S. O. Upravlinnya ekonomichnymy resursamy pidpryyemstva / S. O. Hutkevych, O. I. Shamans'ka // Aktual'ni problemy ekonomiky. – 2009. - # 7. - S. 99 – 105.

Рецензент: Стрішенець О. М., д.е.н., зав. каф. економіки природокористування та економічної теорії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк.

4.01.2016

УДК 330.356.7

Янковой Владимир, Вакула Алиса

ВЫБОР МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ФОРМЫ ФУНКЦИИ ПРИ МОДЕЛИРОВАНИИ ЗАВИСИМОСТИ ВЫПУСКА ПРОДУКЦИИ ОТ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ФАКТОРОВ

Обсуждаются теоретико-методологические вопросы использования производственных функций Кобба-Дугласа и функции с постоянной эластичностью замещения ресурсов (CES-функции) в процессе моделирования важнейших экономических показателей производства. Исследуются свойства указанных функций, в частности, их взаимосвязь, эластичность замещения ресурсов, характер зависимости производительности труда от фондовооруженности, возможность практической оценки их параметров в экономическом исследовании. Анализируются существующие в литературе подходы к выбору математической формы функции при моделировании зависимости выпуска продукции от производственных факторов. Кроме того, рассматривается вероятностно-статистический аспект такого выбора и вариант предварительного определения пригодности именно функции Кобба-Дугласа с обоснованным отказом от соответствующего программного обеспечения, которое обязательно необходимо при использовании CES-функции. Обсуждается применение в процессе выбора